

PETNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Am 7,12-15; Ef 1,3-14; Mk 6,7-13
POSLANSTVO I PROROČANSTVO U CRKVI

Kad nam današnje prvo čitanje predstavlja u očitoj suprotnosti proroka Amosa i svećenika Amasju, kao da nam želi preporučiti razmišljanje nad ulogom koja se u Crkvi odnosi na instituciju i na proročanstvo. Međutim, ulomak iz evanđelja ne opovrgava tu temu nego se na nju osvrće pod drugim novim svjetlom: pod svjetlom odnosa između poslanstva i proročanstva.

U ono vrijeme pozva Isus k sebi Dvanaesticu pa ih počeo slati po dvojicu. Kod tumačenja toga mjesta u evanđelju obično se prijeđe preko tih početnih riječi, da bi se dulje zadržalo bilo na “uputama” koje Isus daje Dvanaestorici, bilo na načinu kako oni vrše svoje prvo poslanstvo. Međutim temeljna činjenica je sadržana baš u onim uvodnim riječima: Isus, “poče slati” apostole. To je početak apostolskog poslanstva, slanje prvog odreda misionara koji se produžio, bez prekida, sve do naših dana.

Do sada je Kraljevstvo propovijedao samo on, Isus, a učenici su išli za njim, slušali, učili. Sada su oni “poslani” tj. doslovce, postaju apostoli; slušaoci počinju biti navjestitelji. To je uvod u vrijeme Crkve, shvaćeno kao vrijeme poslanstva. Markovo se evanđelje završava prizorom koji nas – iako mnogo svečanije – podsjeća na onaj trenutak iz današnjega ulomka: Reče im: Idite po svem svijetu i propovijedajte evanđelje svakom stvorenju! (Mk

16,15). Malo poslanstvo “okolnim selima” unaprijed naviješta veli, ko poslanstvo “sve do kraja zemlje”.

Radi se o veoma važnoj stvari, nadasve s teološke točke gledanja. Ovdje se rađa apostolska predaja, kojoj imamo zahvaliti da je val Isusova propovijedanja dopro sve do nas, i to bez prekida: “Apostoli su bili poslani da nose radosnu vijest Gospodina Isusa Krista; Isus Krist je bio poslan od Boga... Puni Duha Svetoga, oni pođoše da naviještaju radosnu vijest i približavanje Božjega kraljevstva” (Klement Rimski, Ep. Ad Cor. 42). Poslanstvo polazi od Oca, preko utjelovljenog Sina, i odvija se u Duhu Svetom. U to je poslanstvo umiješano čitavo Trojstvo i ono za nj jamči. Poslanstvo je također čvrsto usidreno na povijesnom Isusu Kristu i na njegovoj zapovijedi. Drugim riječima, ono nije neki izum Crkve ili potreba koja je proistekla iza uskrsnuća: današnje nam evanđelje kaže da je Isus počeo slati apostole već i prije uskrsnuća.

Sada možemo promotriti potanje i “upute” ili “sadržaj” poslanstva. Sastavljeno je od dvije stvari: od riječi i od činjenica (na povratku iz poslanstva apostoli su izvijestili o svemu što su učinili i učili: Mk 6,30). U tekstu sv. Marka (ali i u usporednim tekstovima Mateja i Luke) riječi odlučno zauzimaju drugotno mjesto u ovom kontekstu; svode se na neizravnu izreku: Propovijedali su da se ljudi imaju obratiti. Važnije mjesto dano je činjenicama. A te činjenice su dvostrukoga reda: jedna se odnosi na osobno ponašanje (dosljednost između navještaja i života navjestitelja), a druga na proročke i javne pokrete izvršene nad drugima.

Među znakovima koji moraju obilježavati poslanike Kraljevstva, Isus na prvom mjestu – makar i prikriveno – označuje bratsku ljubav i zajedništvo. Piše sv. Grgur Veliki, da ih je slao po dvojicu, da bi preporučio ljubav, jer za ljubav trebaju barem dvojica. Poslanstvo mora biti rasvjetljivano najizvrsnijim svjedočenjem, a to je: Po tom će svi upoznati da ste moji učenici (i moji misionari!), ako imate ljubavi jedan prema drugome (Iv 13,35). Na svim razinama – i u župnoj, i biskupijskoj, i narodnoj, i sveopće Crkve – ništa toliko ne škodi navješćivanju evanđelja, koliko nesloga, suparništvo, zavist, pomanjkanje ljubavi među navjestiteljima. Čak i ona preporuka da idu kao janjci među vukove (Lk 10,3) podsjeća, na neki način, na blagost i ljubav koja je spremna na žrtvu. Drugim riječima, poslanstvo pretpostavlja zajednicu. Ono je kao neki pohod u još neistraženu zemlju ili

na visoku goru: tu mora najprije postojati mjesto – baza odakle se polazi, na kojoj se opskrbljuje i kamo se opet vraća. Polazište poslanstva jest zajednica. Ako je zajednica mlaka i hladna, bit će i poslanstvo mlako i hladno, i obratno.

Još jače je naglašen čitav niz ponašanja. Mogli bismo ih sažeti u ove riječi: siromaštvo, odricanje, umjerenost, nesebičnost, pouzdanje u providnost: I zapovijedi im da na put, osim jedino štap, ne nose ništa: ni kruha, ni torbe, ni novca u kesi. Ako poslanik ne mora imati novca kad ide u poslanstvo, još manje bi ga smio imati kad se iz poslanstva vraća! (Mt 10,8: Badava ste primili, badava i dajte!) Evanđelje ne može uvjerljivo navješćivati onaj koji se previše razmeće svjetovnim sredstvima, onaj koji je prevelikih zahtjeva, zbog čega, uz ostalo, nikada nije zadovoljan ni s kućom u kojoj je smješten, pa se, netom je određen za neku župu, najprije daje na gradnju ili obnovu župne kuće, trošeći u to godine rada i sredstava.

Rekao sam već, da su, uz osobna ponašanja – dosljednost života – naznačene i kretnje ili čini vlasti nad drugima: Dade im vlast nad nečistim duhovima... Mnoge su zle duhove izgonili; mnoge bolesnike mazali uljem i ozdravljali ih. Radi se o činima oslobađanja veoma širokog dometa. Ono “nečisti duhovi“ može označivati mnoge stvari; tada je označivalo bolesti i robovanja što su najizravnije podsjećali na prisutnost zloga duha. Danas se tim nazivom, bez ikakva natezanja, možemo poslužiti da označimo mnoge idole, mitove i fetiše koji čine da je čovjek “opsjednut“ , tj. da nije slobodan, da nije ono što jest. Na primjer, nečisti duh je duh potrošnje, koji čini jadnim dobar dio našega današnjeg društva i pretvara ga u roba tisućama lažnih potreba koje ne samo što ne utajuju njegove želje nego mu stvaraju i druge i uzrok su da je vječito nezadovoljan, zavidan i pomaman.

Poslanik Kraljevstva može izgoniti te duhove snagom Isusove osloboditeljske riječi. Ali, da bi to stvarno i učinio, mora govoriti u Duhu i sili, tj. mora ga pokretati autentični proročki duh. Samo Duh uskrsloga Krista može dati dovoljno snage da snažno optužuje te stvari, a da pritom ne upada u puko moraliziranje, nego da radije u one koji ga slušaju ulijeva volju za pravom nutarnjom slobodom.

To je put za oživljavanje kršćanskog poslanstva, za preokret u kojemu će se od poslanstva propagande ili skupljanja pristaša (kakvo je ponekada bilo) prijeći na proročko poslanstvo koje produžuje poslanstvo Dvanaestorice i događanje Duhova.

Međutim, sve se to ne obavlja na brzu ruku. Treba poći izdaljega, budeći u krštenicima svijest da su oni rod izabrani, koji je pozvan iz tame na divno svjetlo, da razglasuje slavna njegova djela (usp. 1 Pt 2,9), dajući pripremi budućih navjestitelja obilježje koje je sve duhovnije i sve karizmatičnije, naglašujući ulogu Duha Svetoga u navješćivanju Kristove riječi.

Amos nam je opisao kako je bio pozvan dok je još bio stočar: Idi prorokuj mojemu narodu Izraelu! Bog nije prestajao svome narodu slati proroke. Danas je situacija bolja nego u vrijeme Amosovo, jer je došao Isus.

Isus one koje šalje ne ostavlja same, nego ide za njima svojim znakovima i svojom prisutnošću. Euharistija je ta Isusova prisutnost. Ona obnavlja poslanstvo i okrepljuje odvažnost i onoga koji evanđelje mora navješćivati, a i onoga koji ga mora prihvaćati.

ŠESNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Jr 23,1-6; Ef 2,13-18; Mk 6,30-34;

ISUSOVA "PASTORALKA"

U odnosu na prošlu nedjelju, i današnjem se evanđelju pažnja s lika misionara premješta na lik pastira. Taj lijepi pomak naprijed – koji, između ostaloga, odražava kako se stvarno rađa i razvija jedna kršćanska zajednica - nije bila zamisao sv. Marka u času kad je pisao svoje evanđelje, nego je zamisao Crkve u času pripremanja današnjeg bogoslužja riječi.

Današnje evanđelje predstavlja razne riječi podsjetnice, poredane tijekom Isusova premještanja s jedne obale Tiberijadskoga jezera na drugu. Prizor je zaista naravan i privlačiv, naročito ako zamislimo da se zbilo u ono isto vrijeme u kojemu ga i mi tumačimo, tj. u ljetnoj žezi.

Vrativši se iz svoga poslanstva po okolnim selima (vidi prošlu nedjelju), apostoli se skupiše oko Isusa i izvjestiše ga o svemu što su učinili i naučavali (prvi misionarski izvještaj u Crkvi!). Morali su biti sretni (usp. Lk 10,17) i veoma umorni, jer ih Isus poziva da pođu s njime, sami napose, na samotno mjesto da se malo odmore. Tu se otvara jedan odlomak o prilikama u kojima je Isus živio u ono vrijeme. (Mnogo je svijeta dolazilo i odlazilo, pa apostoli nisu imali vremena ni za jelo.)

Kad su u lađi stigli na drugu obalu jezera, vidješe da je mnoštvo prozrelo njihovu nakanu i tamo stiglo prije njih. Ništa nas, naime, ne mora čuditi što su mnogi pješice tamo stigli prije nego apostoli u lađi. Treba znati da su oni svoj odmor započeli već nasred jezera, pomalo veslajući ili zastajući koji sat u ribarenju. (Tko je prelazio preko Tiberijadskog jezera za lijepa vremena, zna koliko je to bilo sasvim naravno za one koji su bili umorni i željni tišine.) Kad je Isus ugledao mnoštvo koje ga čeka, nije se ljutio zbog propalog odmora, nego je mirno nastavio poučavanjem svijeta.

Od tih raznih trenutaka i podsjetnica bogoslužje u žarište stavlja jedan trenutak i u vezi s njime čita sve ostalo iz toga događaja: to je trenutak koji je izražen riječima: Kad izađe iz lađice, vidje silan narod i sažali se nad njima, jer su bili kao ovce bez pastira, te ih počeo učiti dugo (drugi prevode: učiti mirno, smireno).

Eto što se podrazumijeva kad se kaže da Predaja nije ništa drugo nego Sv. pismo čitano u Crkvi i od Crkve. Današnje bogoslužje Božjoj riječi ne pridodaje ništa više ili tuđe, nego je samo aktualizira, podanašnjuje, smješta u kontekst i tako je osvjetljuje novim svjetlom i čini još konkretnijom. A to je isto što i lomiti kruh riječi da se podijeli mnoštvu. Čitana iz toga liturgijskog ugla, sva današnja Božja riječ ukazuje nam se kao govor održan pastirima i o pastirima, ali tako da ga slušaju i ovčice, i bude im to od koristi.

Govor pastirima počinje Jeremijinim riječima u prvom čitanju, a započinje u tonu koji je više prijetnja: Jao pastirima koji upropašćuju i raspršuju ovce paše moje... Vi ste raspršili ovce moje... i niste se brinuli za njih... Sam će skupiti ostatak svojih ovaca. Ove posljednje riječi jasno upućuju na evanđeoski prizor o Isusu (pastir obećan u Jeremiji!) koji se brine za ovce. Tako eto ulazimo u onaj pozitivni dio govora pastirima, koji u središte ima Isusovo primjerno djelovanje. Mogli bismo reći kako smo pozvani da danas proučavamo Isusovu "pastoralku".

Ta pastoralka ima dva temeljna trenutka: brigu za mnoštvo i brigu za buduće pastire. U tom evanđelju Isus nam se predstavlja kao neki idealni biskup koji se rado i dugo, pa i napose, zadržava sa svojim klerom, a da, u isto vrijeme, ipak ne zaboravlja ni za sami časak ostatak svoga stada, nego je čak spreman ostaviti sve i njemu potrčati u susret.

Prve riječi evanđeoskog ulomka prikazuju nam Isusa koji ide u osamu sa svojim apostolima, da se zajedno odmire i mole. Nalazimo se na početku onoga odsjeka evanđelja koji se odvija između izlaska iz Galileje i polaska u Jeruzalem, odsjeka u kojem kao da Isus sve svoje vrijeme provodi u obrazovanju jedne skupine učenika koji će, poslije njegova odlaska, morati biti pokretači i pastiri zajednice. Kad tako čini, on ne zanemaruje narod da bi odgajao elitu; ne odvaja se od masa, nego se za to mnoštvo brine na drugi način. Brine se za budućnost Kraljevstva. Dakle, i tu je on vrsni pastir i tu je *princeps pastorum*, kako će ga nazvati sv. Petar (1 Pt 5,4), tj. "vrhovni pastir".

U tom odgajanju budućih poglavara zajednice Isus izmjenjuje akciju (slanje u poslanstvo) i kontemplaciju; bit će oni u kontaktu s mnoštvom ali i u samoći s njim. U ovoj zadnjoj, u samoći, on ih uči u molitvi (baš u jednom od tih trenutaka on učenike uči Očenaš: usp. Lk 11,1 sl.) i po svojim "svećenicima" kao s vanjskim suradnicima ili kao s podložnicima, nego kao s prijateljima (Iv 15,15: Više vas ne nazivam slugama, jer sluga ne zna što namjerava činiti gospodar. Nazvao sam vas prijateljima). Na taj način, malo-pomalo, od njih oduzima onaj urođeni duh najamnika i stvara u njima dušu pastira, onoga koji je spreman i život svoj podložiti za ovce i za Kraljevstvo (usp. Iv 10,12 sl.).

U drugom dijelu evanđelja, iza prizora, koji bi se mogao nazvati "Isus i apostoli", slijedi naglo prizor koji bismo mogli označiti kao "Isus i mnoštvo". Kako se Isus ponaša prema mnoštvu koje ga je preteklo i došlo prije njega na drugu stranu jezera? Ne kao neki menadžer, strogi poslužitelj svoga radnoga vremena i ljubomorni čuvar svoga privatnoga života, a niti kao onaj koji je uvijek na profesorskoj stolici. Prva njegova reakcija bila je "ganuće", tj. nešto što zahvaća čitavo biće onoga naroda, a ne samo njihovu pamet ili njihovu dušu. Markova rečenica (sažali se nad njim, jer su bili kao ovce bez pastira) može se samo protumačiti kao neizravna jeka usklika simpatije ili samilosti koji se Isusu otkinuo s usta kad je vidio kako sa svih strana pristiže taj narod odjeven u prnje, lica opaljena od sunca i truda. Izreka odaje osjećaj beskrajne nježnosti i podsjeća na drugu Isusovu izreku: Žao mi je naroda, jer već tri dana stoje sa mnom, a nemaju što pojesti (Mk 8,2).

Taj narod nije došao zbog toga što je nasićen kruhom, kao ono u onoj drugoj zgodi (usp. Iv 6,26), tj. radi koristoljublja i škrтости (umnoženje kruhova zbililo s kasnije, a ne prije ove zgode!). Došao

je taj narod jer nema nikoga drugoga kome bi pošao i iznenada je pronašao nekoga koji ga ne omalovažuje, nego mu uljeva nadu. Religiozno izraženo, to su osobe bačene na rub zakona koji ne poznaju ili ga ne mogu opsluživati. Farizeji i književnici te osobe posprdno nazivaju "ljudima zemlje" (danas bi se reklo: zemljani!), a politički izraženo, to su osobe kojih se netko sjeti samo onda kad od njih treba tražiti namete i doprinose, ili, kao što su činili revnitelji, da ih uvrste u pokrete otpora gdje su unaprijed osuđeni na pokolj. Imajući u vidu sve ono što znamo o društvenim i ekonomskim prilikama iz vremena seoskog stanovništva u Palestini, prizor je morao biti zaista sažaljiv. Isus se ganuo pred njihovim "poniženim i uvrijeđenim" čovječstvom, i, još više, prema njihovoj potrebi i njihovu očekivanju Božjega kraljevstva.

Za nas je veoma poučno iz evanđelja naučiti i doznati, da ovom "odrpanom proletarijatu", kako ga je definirala marksistička historiografija (F. Engles), Isus ne drži vatrene govore za društvenu pobunu, nego ih počeo učiti dugo, sigurno stvari koje su se odnosile na Kraljevstvo: što je Božje kraljevstvo; što su morali činiti da u to Kraljevstvo uđu; koji su u njemu bili "prvi"... Isus ih poučava, odgaja ih, nastoji da postanu ljudi, baš preko vjere. Ne odgađa govor o Kraljevstvu za vrijeme kad im želudac bude pun. Umnoženje kruhova slijedi u evanđelju odmah iza današnje zgrade. Međutim, slijedi, a ne prethodi! Umnoženje je nagrada za onoga koji je tražio najprije kraljevstvo Božje i njegovu pravednost (Mt 6,33), a ne nužni uvjet da bi kraljevstvo Božje i njegovu pravednost (Mt 6,33), a ne nužni uvjet da bi kraljevstvo mogao tražiti. Nad tim se može mnogo razmišljati. Možda bi mnoge naše razgovore o evangelizaciji i unapređivanju čovjeka trebalo ispravljati da bi se što više uskladili s logikom evanđelja.

Već prije sam rekao da je ovaj današnji govor izrečen pastirima da bi ga čule i ovce. I zaista u ovom bogoslužju ima raznih stvari koje se posebno upravljaju njima – ovcama. Kaže se da mnoštvo traži, pače ide u potjeru za Isusom. To nas podsjeća da ovčice u Crkvi ne moraju uvijek pasivno čekati da netko dođe u potragu za njima, da ih hvata, da ih potiče, dajući dojam kao da svaki put od njih traži milostinju njihova vremena ili nečega drugog. Jest, dobri pastir traži ovcu, ali i dobra ovca morala bi ići u potragu za pastirom! Ne tražiti ga samo onda kad treba blagosloviti posmrtno ostatke pokojnika ili obaviti sakrament

ženidbe. Tražiti i pojavljivati se: u Crkvi nitko, pa ni papa, nije stopostotno pastir a ne i ovca, ali nitko nije ni samo ovčica, a ne i pastir, tj. odgovoran na neki način i za braću i za Kraljevstvo.

Zašto onda svoga pastira prepustiti i ostaviti tako često u moralnoj i fizičkoj osami, izuzev slučajeve kad mu se upućuju prijekori da se dovoljno ne zalaže za djecu, za ženski svijet, za starije osobe, za bolesnike, ili da uvijek ide k istim osobama? Mnoge bi kršćanske zajednice opet procvale, kad bi bilo više kontakta i življe uzajamne razmjene između klera i laika, pastira i vjernika. Tada bi svatko mogao iskusiti radost da svoju karizmu upotrebljava na korist drugima, bila ta karizma velika ili malena.

220

U prekrasnom pripjevnom psalmu nalazi se još jedna stvar za ovčice, a to je neograničeno pouzdanje koje moraju osjećati prema Isusu pastiru: Gospodin je pastir moj; ni u čem ja ne oskudijevam. Tvoj štap i palica tvoja utjeha su meni... Trpezu preda mnom prostireš.

Evo, i sada pastir zbilja pred nama priprema trpezu: trpezu svoga tijela i svoje krvi. I mi možemo sa Psalmistom: čaša se moja prelijeva od sreće i milosti.

SEDAMNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: 2 Kr 4,42-44; Ef 4,1-6; Iv 6,1-15

EUHARISTIJA IZMEĐU NARAVI I MILOSTI

S ovom nedjeljom bogoslužje prekida čitanje Markova evanđelja i umeće podulji odlomak Ivanova evanđelja, točnije glasovito šesto poglavlje u kojemu je pripovijest o umnoženju kruhova i Isusov euharistijski govor u sinagogi u Kafarnaumu. Sve to ima svoj praktični razlog: jer je Markovo evanđelje najkraće od svih, nije dovoljno da bi pokrilo jednu čitavu liturgijsku godinu. Stoga se popunjava s četvrtim evanđeljem, koje se ne čita u posebnoj godini. Najvažnije je ipak od svega, da ćemo u četiri sljedeće nedjelje razrađivati sistematsku katehezu o euharistiji.

Na prvi mah, današnje evanđelje o umnoženju kruhova ništa ne govori o euharistiji. Međutim, to je nužna pretpostavka da shvatimo sve ostalo. Poznato je ovo: Ivan povezuje euharistiju uz zgodu o umnoženju kruhova, kao što je drugi evanđelisti vežu uz posljednju večeru i uz Isusovu smrt. A ipak među njima nema protuslovlja. Jednostavno, Ivan gleda na euharistiju polazeći od

znaka (kruha), a drugi polazeći od označenog događaja. Ipak se svi oslanjaju na povijest, jer je uvijek isti Isus koji je euharistiju i obećao, ili, bolje, protumačio u Kafarnaumu, a i ustanovio na posljednjoj večeri. Uostalom, te, recimo tako, različite euharistijske teologije Ivana i sinoptika na kraju se susreću u promatranju žrtvovanog Jaganjca na križu što sačinjava onu krajnju stvarnost svih znakova, uključujući tu i znak posljednje večere.

Što nam želi reći evanđelje, kad nas uvodi u shvaćanje euharistije preko zgrade o umnoženju kruhova? Da milost pretpostavlja narav; da otkupljenje ne dokida stvaranje, nego dalje na njemu gradi. Drugim riječima, želi nam reći da u euharistiji postoji divna neprekidna veza i suglasje između materijalne stvarnosti i duhovne milosti. Euharistiju neće nikada shvatiti onaj koji nikada nije okusio čovjekovu hranu, glad i prehranu, osjetio što znači podjeljivanje kruha i zajedničko jelo. Zbog toga Crkva euharistiju ne daje (ili je dokinula davati) maloj djeci, ali je daje nakon što su stekla iskustvo o tvrdom i solidnom jelu.

Mi smo se navikli tumačiti euharistiju riječju transupstancijacija (pretvorba kruha i vina u tijelo i krv Isusovu). Ali, što znači transupstancijacija? Sigurno ne znači da znakovi kruha i vina posvema nestaju, da prestaju kako bi ustupili mjesto tijelu i krvi Isusovoj. Kaže se: sakramenti djeluju ukoliko označuju (significando causant); stoga, ako posvema nestaje znaka, nestaje i sakramenta; ako je znak samo prividan (slučaj), opasnost je da i sakrament počiva na nekoj prividnosti (euharistijski docetizam), što se, naravno, protivi Božjem realističnom stilu ispoljenom u utjelovljenju.

Dakle, znak ostaje. Ali, na koji zapravo način ostaje, to se ne može izraziti aristotelskom terminologijom o bitnosti (suštini) i sporednosti, jer je ta terminologija neprimjerena za izražavanje duhovne stvarnosti, kao što su sakramenti. Znak ostaje, ali biva uzdignut (kao što milost uvijek podiže narav); u nekom smislu može se reći da je preoblikovan, pretvoren. Što označuje kruh (a isto se može reći i o vinu) prije posvećenja? Označuje plodnost zemlje, čovječji rad, brigu oca za obitelj, prehranu, jedinstvo onih koji taj kruh zajedno jedu. A što označuje kruh iza posvećenja? Označuje Isusovu žrtvu, njegovu beskrajnu ljubav prema čovjeku, duhovnu hranu, jedinstvo Kristova tijela.

Ta značenja sačinjavaju "stvarnost" kruha i euharistije. Stvarnost kruha nije samo stvarnost koja podliježe ispitivanju

kemičara; kemičar kojemu je poznat molekularni sastav (“hranjivost“, suština kruha!) možda o kruhu kao takvom zna mnogo manje od svih drugih; sigurno manje od poljoprivrednika koji kruh proizvodi, ili od gladnoga djeteta koje ga prima iz ruke svoje majke. Isto vrijedi i za euharistiju: njezina stvarnost (stvarna prisutnost) ne može se svoditi na stvar (res) ili na suštinu, jer bi to bilo isto kao i htjeti pojmiti i shvatiti sunce odvojeno od svjetla koje iz njega proizlazi.

Ona duhovna značenja (Kristova ljubav, sudjelovanje u njegovoj smrti – uskrsnuću, jedinstvo Crkve) tvore, dakle, sastavni dio “stvarnosti” euharistije. Tvore dio, ali ga ne iscrpljuju! U euharistijskom otajstvu zbiva se nešto dublje i nešto što se teško može istražiti, a što samo vjera može dohvatiti. U tom se otajstvu, po riječima ustanovljenja i po snazi Duha Svetoga, zbiva ono isto što se zbivalo u smrti – uskrsnuću Kristovu koji se osobno “ponazočuje”, tj. u osobi onoga koji je taj čin izvršio: u Isusovu Kristu, Sinu Božjemu koji je postao čovjekom. Drugim riječima, ovdje narav ne prima samo milost (kao što to čini voda u krštenju) nego i istoga Tvorca milosti. Čitavo simbolično i duhovno značenje euharistije počiva na toj sigurnoj podlozi; čak iz nje struji van kao iz svoga žarišta.

A sada pokušajmo povući praktične zaključke iz te euharistijske teologije. Prvi je zaključak. Ako je euharistija tako nedjeljivo ukorijenjena u naravnu stvarnost kruha i gozbe, onda je sasvim iskrivljeno ako euharistiju pretvaramo u obred koji je potpuno istrgnut iz dnevnog iskustva, u posve stilizirani obred koji – pod izlikom da se naglasi njegov drevni i nadnaravni karakter – svjesno briše svaku sličnost s prirodnom i svjetovnom stvarnošću kruha i gozbe, svaku, da se tako izrazim, tjelesnost i životni realizam. Na žalost, tako je bilo u stoljećima kada se euharistija (misa) slavila na latinskom jeziku, ovijena šutnjom i svećenikovim kretnjama koje su do utančine proučene.

U prvim vremenima Crkve euharistija je bila tako bliska životu, da su se sveti obredi i bratska gozba slavili zajedno i označavali istim imenom (agapa) (usp. 1 Kor 11,17 sl.), a ponekada je čak teško odrediti o kojoj je od tih dviju stvari riječ u nekom kontekstu (npr. U zgodi o učenicima iz Emausa).

Doduše, ne smije se pretjerivati ni u suprotnom pravcu, tj. pretjeranom sekularizacijom euharistijskih kretnja. U slavljenu euharistije mora se ići za ravnoteže između izvornosti

i svetkovanja, između spontanosti i liturgijske skupnosti; u jednom riječju, između naravi i milosti.

Taj susret između euharistije i života mora se tražiti u oba pravca. Ako se, s jedne strane, euharistija mora približiti životu, s druge strane i život mora težiti k euharistiji. Drugim riječima, svagdanje zajedničko blagovanje u obitelji ili u zajednici mora, na neki način, biti vjerski čin koji priprema za euharistiju.

Za euharistiju sigurno ne priprema sve učestaliji običaj u današnjim kućama da svatko ruča ili večera u različito vrijeme, uzimajući iz hladnjaka ono što mu treba i ne vodeći računa o drugima; da se jede na "odvojenim stolovima", ili za čitavo to vrijeme očima upiljenim u televizor. Suvremeni život sve to čini neizbježivim. Međutim, ne bismo smjeli dopustiti da nas to odvuče, nego bismo morali poduzeti sve da se barem jednom na dan sva obitelj nađe zajedno za stolom na zajedničkom obiteljskom blagovanju, obogaćujući ga nekim kršćanskim činom blagoslova i molitve. Onog je dana Isus uzeo kruhove, pogledao u nebo, zahvalio i razdijelio; što prijeći da se to isto ne čini i u jednoj kršćanskoj obitelji? To mnoge obitelji i čine i načistu su da to uvelike pomaže da jedni drugima žele dobro i da su spremni opraštati i ostati zajedno.

Kad se nasitiše, reče (Isus) učenicima svojim: Skupite pretekle ulomke da ništa ne propadne. U svjetlu onoga što nam je Božja riječ rekla do sada, moguće je na novi način shvatiti i taj veoma važni detalj iz pripovijesti.

Što znači skupite ulomke? Misao nam odmah leti na evanđeosku preporuku da dajemo siromasima ono što prečiće (usp. Lk 11,41), da hitno prestanemo sa strašnim razasipanjem sredstava, što se događa u nekim bogatim i potrošačkim društvima, kako više ne bi bilo onih koji u svemu oskudijevaju. Sve je to istina, i o svemu tome već smo govorili kad smo u drugoj prigodi tumačili tu istu pripovijest (usp. XVIII. nedjelju godine A).

Ali, to nije dovoljno. Preostaje sa strane "tijela" koje – kako kaže Isus – samo po sebi ne vrijedi ništa i ne shvaća pravo značenje onoga što je Isus zapovjedio, a što je, kao i sve ostalo, duhovno (usp. Iv 6,63).

Ako između naravi (umnoženje naravnoga kruha) i milosti (euharistija) postoji neprekidna veza, kao što smo već rekli, onda i čin sakupljanja preteklih ulomaka nema samo materijalno i sociološko značenje, nego i duboko duhovno značenje. Taj čin

sakupljanja želi reći da euharistija nije samo za onoga koji je prima, nego od nje mora preteći i za one koji su odsutni, za one koji su daleko, za sav narod (dvanaest košara, kao dvanaest plemena Izraelovih, kao dvanaest plemena nebeskoga Jeruzalema!). Nije više, kao što je bilo s manom u pustinji, kad je svatko skupljao onoliko koliko mu je trebalo za jedan dan (usp. Izl 16,4). Ovdje treba sakupljati i za braću, a i za sutra. Plod je euharistije neograničen. On je za sve. Tko je nazočan u času umnoženja, mora kasnije dijeliti s braćom snagu i svjetlo koje je primio od nje; mora i sam postajati kruh koji se lomi, tj. euharistija. Ništa ne smije propasti! Osuđen je svaki oblik duhovnog razasipanja, kao što je egoizam i individualizam, jedni od glavnih uzroka da su tolike pričesti bezuspješne. Za Isusovu euharistiju vrijedi isti zakon kao i za agape; priređena je da se podijeli, da teče od jednoga k drugome. Tko nju prima, taj se mora suobličavati Kristu, postajući, kao i On, dar za druge.

Evo, ovo nam je svjetlo dao Gospodin o euharistiji po ovoj nedjelji. Misa nam sada pruža divnu mogućnost da iskusimo odmah to svjetlo. Da ga iskusimo živeći ovu našu euharistiju u svoj istini njezinih znakova (prikazanje, posvećenje, lomljenje kruha, znak mira, pričest) i otvarajući se svoj onoj braći koja nisu ovdje, ali od nas očekuje ulomke koji su pretekli.

OSAMNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Izl 16,2-4.12-15; Ef 4,17.20-24; Iv 6,24-35;

EUHARISTIJA I TROJSTVO: OTAC

Ulomak evanđelja uveo nas je u srž Isusova euharistijskog govora u sinagogi u Kafarnaumu. Na prvi mah se čini da taj govor, samo na različite načine (sad na pozitivan, sad na negativan način), ponavlja iste pojmove: Ja sam kruh života; tijelo je moje pravo jelo; tko jede tijelo moje i pije krv moju, imat će život vječni. U Ivanovu je stilu da jednu misao razvija nekako u krugu i s ponavljanjima. Međutim, ako se dobro gleda, svaka zavojnica ima svoj vrhunac i svako ponavljanje uvodi neku novost.

Vrhunac je današnjega ulomka u Očevoj osobi: Nije vam Mojsije dao kruh s neba, nego vam Otac moj daje pravi kruh s neba. Isus je kruh na koji je Otac stavio svoj pečat. To je riječ-

posjetnica za obrazloženje novog vida euharistije: euharistija i Trojstvo.

Postoji jedna čuvena ruska ikona – nazvana “ikonom nad ikonoma” zbog svoje ljepote i teološke dubine. Slika se nadahnjuje na zgodi iz knjige Postanka (18,1-5), gdje Abraham prima trojicu putnika. Slika prikazuje Trojstvo pod oblikom triju likova veoma mladih, laganih i vitkih anđela. Oni u savršenom miru tvore kružni pokret, kao neki pokal (čašu), dok pokreti s kojima se između sebe zovu izražavaju potpuno jedinstvo koje ih veže: jedan pogledom uranja u drugoga i proniče drugoga. Tri lika su smještena oko jednog stola, na kojem je čaša, a u čaši lik janjeta. Zaista divna teološka misao: Trojstvo je sabrano u euharistiju i ovija euharistiju! Kao da tri božanske osobe onome koji tu sliku promatra žele reći: Budite jedno kao što smo i mi jedno (usp. Iv 17,21).

Danas se zaustavljamo na jednoj od ovih tajanstvenih prisutnosti koje se nalaze oko našeg oltara: na Ocu (o Duhu Svetomu govorit ćemo sljedeće nedjelje).

Otac moj vam daje pravi kruh s neba: Dakle, euharistija je Očev dar, dar koji produžuje dar utjelovljenja: Bog je tako ljubio svijet, da nam je u utjelovljenju dao i nastavlja ga davati k nama u euharistiji jest život koji za svoj izvor i svoje počelo ima Oca, a koji se po Isusu Kristu razlio u svijet: Kao što je mene poslao živi Otac, i kao što ja živim zbog Oca, tako će i onaj koji mene jede živjeti zbog mene (Iv 6,57). Na prikazanju mi se obraćamo Bogu Ocu pa kažemo: “Od tvoje dobrote mi primismo ovaj kruh”. Sada, dakle, znamo da je to istinito, da je istinito i za kruh koji prinosimo, ali i za kruh koji primamo, tj. euharistiju.

Dakle, euharistija dolazi od Oca. Ali, zapravo je najvažnije baš ovo drugo: euharistija vodi k Ocu. U bogoslužju mise to je istaknuto po tome što je sve usmjereno prema Ocu: Kanon je dijalog u kojemu se Crkva – ojačana i, tako reći, podržavana na nogama po Duhu Svetomu -. Preko Isusa obraća na Oca.

Nego, zapitajmo se u kojem nas smislu euharistija vodi k Ocu. Da bi smo odgovorili, moramo znati što je euharistija. Ona nije “nešto” što se izrađuje i prima, kao što smo ponekada u prošlim godinama bili skloni zamišljati. To je, da se tako izrazim, statistička, gotovo materijalistička ideja o euharistiji. Rekli smo prošle nedjelje da je euharistija, prije svega, događanje, nešto dinamično. U euharistiji nešto “nije” nego se nešto događa: ona je događaj koji nešto određuje, stvarna osobna prisutnost.

A što se to događa? Isus svega sebe prinosi Ocu u savršenu žrtvu, darivajući se stvarno ljudima: Krist je predao sebe za nas kao prinos i žrtvu Bogu na ugodan miris (Ef 5,2): savršena i nenadmašiva definicija euharistije; ona je prikazanje sebe za žrtvu Bogu, ali u korist braće. Tu su, dakle, svi elementi!

U Isusovu činu sadržana je savršena poslušnost Novoga Adama. Onaj slobodni "da" što ga je Bog tražio od dana stvaranja, a nije ga primio ni od Adama niti od ijednoga drugog, sada prima od Isusa. Božja volja napokon svoje puno ostvarenje pronalazi u jednoj čovjekovoj slobodi. Kao što kap rose na jednom cvijetu odražava čitavo plavo nebo, tako Isusova sloboda prihvaća u cijelosti Očevu volju. To je savršeno suglašavanje, kanal postavljen između neba i zemlje i ponovno otvara dijalog između Boga i čovjeka.

Tako se u punini ostvaruje Očevo zadovoljstvo: Zato me ljubi Otac što ja dajem život svoj (Iv 10,17). Sada se ono Božje zadovoljstvo, koje je bilo prekinuto šestoga dana stvaranja, opet pojavljuje na zemlji. Ono je, tako reći, lutalo, nemajući gdje stati, kao i golubica koja je poletjela iz lađe Noine, jer je zemlja bila potopljena pod vodama pobune ("Meripske vode"). Sada ima gdje stati, pa je, zaista, na Jordanu nad Isusom stala golubica a s njom Duh Sveti, što je Ocu zadovoljstvo: Ti si Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao (Mk 1,11). Tako se ostvaruje novo stvaranje. Otac nanovo gleda i zadovoljan je; između neba i zemlje ponovno se, kao i nakon potopa, pojavljuje duga Saveza.

Ali pripazimo: u čemu je stvarno to Očevo zadovoljstvo? Zar u patnji, krvi i smrti Sina? To bi bilo grozno i pomisliti! Uživa u ljubavi koju ta smrt pokazuje i, tako reći, "oslobađa" Ljubav mi je mila, a ne žrtve!, kaže Bog (Hoš 6,6). Miris neće prostrujiti vani, ako se ne razbije posuda od alabastra u kojoj se on nalazi. Govorio je Mojsije izabranom narodu: Bog te ponizio i iskušavao da dozna što ti je srcu (Pnz 8,2): to vrijedi za svaku kušnju koja dolazi od Boga, pa i za najveću kušnju čovjeka- Boga. Bog uvijek iskušava da iz čovječjeg srca izvuče ono najbolje.

Rekli smo Očevo zadovoljstvo. Bilo je takvo da ga nije uspio sakriti, nego je eksplodiralo u svoj svojoj snazi- u uskrsnuću! Bog je Sina svoga uskrisio od mrtvih: Vi ste ga ubili, a Bog ga je uskrisio! (usp. Dj 2,23 sl.).

Uskrsnuće je zapravo ovo: svečano Očevo prihvaćanje, snažni Amen izrečen nad žrtvom Sina: Krist ponizi sam sebe postavši poslušan sve do smrti... Zato ga Bog uzdiže (Fil 2,8 sl.)

Eto to je bila euharistija – događanje, tj. događaj iz kog se rodila euharistija. Kad kažemo “uskrsno otajstvo”, onda, prije svega, mislimo ovo: poslušnost Sina sve do smrti i Očevo zadovoljstvo sve do uskrsnuća.

Euharistija- sakrament jest obred koji nanovo prikazuje, ili slavi (kako kaže sv. Augustin) taj događaj. U prošlosti se govorilo “obnavlja” događaj. Međutim, sada se čini da je ta riječ dosta opora i takva da zamračuje jedinstveno i neponovljivo obilježje žrtve križa. Naprotiv, mnogo je izražajnije riječ “aktualizira”. Ta riječ izražava snagu koju žrtva posjeduje da i danas čini aktualnom Kristovu poslušnost i Očevo zadovoljstvo. Događaji baš po toj duhovnoj snazi euharistijske uspomene postaju naši suvremenici, ili mi postajemo suvremenici tih događaja. “Mi smo bili tu!” – govorili su Židovi, sjećajući se Izlaska u uskrsnoj večeri; mi smo bili tu, podno križa...; praznina od dvije tisuće godina kao da je poništena. Danas se sa zemlje uzdiže Isusova poslušnost i danas s neba silazi veliko Očevo zadovoljstvo.

Nama je u euharistiji dano da ulazimo u onaj gorući grm poslušnosti i zadovoljstva; da ulazimo, ali ne da izađemo iz njega onakvi kakvi smo i ušli. Iz euharistije se nikada ne izlazi “neoštećen” ako se ona slavi kako treba, jer ona prži, troši, čini sličnim Kristu, “zarazuje”. Mi ulazimo u onaj idealni krug gdje je Očevo zadovoljstvo puno i odakle se diže svaka hvala: “Po Kristu, u jedinstvu Duha Svetoga, tebi Bogu, Ocu svemogućemu, svaka čast i slava”.

S pravom je euharistija nazvana *sacrificium laudis*, žrtva hvale. Drugog puta nema: nitko ne ide k Ocu osim po Isusu, tj.- sada i stvarno- po euharistiji. Euharistija je otvor na hridi. Božanski svijet, Trojstvo, za nas je neprobojna i nepristupna hrid, ali se otvorio jedan prolaz, jedna vrata, jedan prsni koš, i po njemu imamo pristup k Bogu: Ja sam vrata: tko uđe kroza me, spasit će se; on će ulaziti i izlaziti i pašu nalaziti (Iv 10,9).

Naš je život sakriven s Kristom u Bogu! (usp. Kol 3,3). Otac i nad nama mora reći: “Ti si Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao!” I to stoga jer u nama gleda jedno sa Sinom.

Ipak, ne radi se samo o tome da Otac bude zadovoljan s nama, nego i da budemo i u zajedništvu s njime. Eto, baš tu je vrhunac našeg razgovora: euharistijska pričest je zajedništvo s Ocem. Sv. Hilarije iz Poitiersa to je rasvijetlilo u svojoj raspravi o Trojstvu (De Trinitate, 8,13-16; PL 10,246-249).

On prije svega postavlja dogmatsko načelo: u euharistiji primamo božansku narav utjelovljene Riječi; ali ta je narav jedinstvena i nerazdijeljena između Oca, Sina i Duha Svetoga. Sin je tu narav primio od Oca u rođenju oduvijek. Dakle, mi po utjelovljenoj Riječi “dosižemo” Oca. Piše sv. Hilarion: “Mi smo sjedinjeni s Kristom, koji je nerazdvojiv od Oca. Ali, iako ostaje u Ocu, ostaje sjedinjen s nama. Tako dolazimo do jedinstva s Ocem. Doista, Krist je u Ocu prirodno, jer je rođen od Oca. Ali, pod nekim vidom, i mi smo, po Kristu, prirodno u Ocu... On živi po Ocu. I mi živimo po njegovu čovještvu, onako kao što i on živi po Ocu.” Čovještvo koje Krist ima zajedno s nama dopušta nam da uđemo u kontakt s božanstvom koje on ima zajedno s Ocem. U tom dubokom smislu on je posrednik između nas i Boga.

To nije samo neki teorijski način obogaćivanja našega euharistijskog života. Shvaćati euharistiju u tom svjetlu, znači povećavati njezinu djelotvornost na naš život. Naime, ona nas potiče da postanemo zaista euharistija za Oca, tj. da mu prinosimo u poslušnosti, kao što je i Isus učinio. Slušati Oca znači u sebi imati one “iste osjećaje” kakve je imao i Isus Krist. Kad izlazimo s euharistijskoga slavija, moraju nam se na usnama naći one riječi koje je Isus – kako kaže Pismo – izrekao ulazeći u svijet: “Evo, dolazim, Bože, da činim volju tvoju (Heb 10,7). Evo, dolazim da vršim volju tvoju u poslu, u studiju, u oprekama, u služenju braći. Tijelo, tj. život sa svim njegovim izvorima pomoći, u prvom redu sa zdravljem, ukazuje nam se kao sredstvo i oruđe da vršimo volju Očeva, da pred njim otvaramo posudu našega života i uznastojimo da iz njega izbija miris ljubavi i poslušnosti: Zaklinjem vas, braćo, da prinesete sebe kao žrtvu živu, svetu i ugodnu Bogu (Rim 12,1). To će učiniti da on bude zadovoljan s nama, a to je život. A Očevo zadovoljstvo ima i svoje vlastito: zove se Duh Sveti!

Moramo stvoriti žarku želju: da ćemo na ovoj misi biti, zajedno s Isusom, žrtvovanim Janjetom, u onoj čaši nasred stola, na koju su na onoj slici slikara Rubleva, uprti preblagi pogledi i blagoslovljeni prsti Oca, Sina i Duha Svetoga, ispruženi na blagoslov.

DEVETNAESTA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: 1 Kr 19,4-8; Ef 4,30-5,2; Iv 6,41-52;

EUHARISTIJA I DUH SVETI

Isusov euharistijski govor u sinagogi u Kafarnaumu razvija se preko dvaju elemenata koji su uvijek između sebe povezani: moje tijelo – moja krv; ako ne blagujete – ako ne pijete. Sve do sada smo se ograničavali da, skoro isključivo, promatramo znak kruha i blagovanja, jer je on između dva znaka i shvatljiviji i jer je povezan s umnoženjem kruhova. Danas polazimo od znaka vina i od stvarnosti euharistijske Isusove krvi. Ovdje nas te stvari podsjećaju na pneumatičnu dimenziju euharistije: na Duha Svetoga. Sam Isus nas poziva da shvatimo tu duboku dimenziju njegova otajstva (sakramenta) kad kaže da je u euharistiji Duh onaj koji oživljava, dok tijelo, samo po sebi, ne vrijedi ništa (Iv 6,63).

229

Tko da istraži i na ljudske riječi prevede delikatno i neizrecivo otajstvo odnos između Duha Svetoga i euharistije? Duh Sveti tvori euharistiju i prima se u euharistiji. On je, na neki način, subjekt i objekt euharistije, darivatelj i dar. Piše jedan crkveni otac: “Po krvi Kristovoj, koja je za nas prolivena, mi primamo u euharistiji Duha Svetoga, jer krv i Duh tvore jedno i isto. Tako, zahvaljujući krvi koja nam je prirođena, možemo primati Duha Svetoga koji nam nije prirođen” (Ps. Krizostom, Hom. Pasc. 3,7: SC 36, p. 83). Ta posebna povezanost između krvi i Duha temelji se na Bibliji: s time se želi reći da Duh Sveti prolazi preko križa a Duhovi izviru iz uskrsnuća.

I obični znak – vino – govori nam na neki način o Duhu Svetom. Vino razvedruje srce čovječje (Ps 104,15), točno kao što i Duh Sveti čini s dušom. Sveti je Pavao opominjao: Ne opijajte se vinom, jer u tome leži propast, već se napunite Duhom (Ef 5,18). Čitava privlačiva tema o “triježnoj opojenosti Duha” temelji se na tom odnosu između vina i Duha Svetoga, kao između znaka i značenja. Židovi su imali razloga da, odmah nakon Duhova, govore kako su se apostoli opili; samo su se varali – kaže sv. Ćiril Jeruzalemski – u tome što su držali da se radi o običnom moštu, a to je bilo čuveno novo vino koje je Isus nagovijestio (Cat. 17,19). Židovi su u pustinji pili iz duhovne stijene koja ih je pratila, a ta stijena bijaše Krist (1 Kor 10,4). Ali, pili su izgled a ne stvarnost. Sada je u euharistiji sve to postalo stvarnost i mi možemo uistinu piti duhovno piće“ koje je provrelo iz Kristovog

otvorenog boka, a koje je osobno Duh Sveti. Svi smo napojeni jednim Duhom (1 Kor 12,13). Piše sv. Augustin: “Svaki put kad piješ, primaš oproštenje grijeha i napajaš se Duhom Svetim. Onaj koji se opija vinom tetura, dok onaj koji se opija Duhom Svetim, ukorjenjuje se u Kristu” (De Sacr. 5,3,17). “Sretne li opojnosti kaleža spasenja koja oduzima žalost iz savjesti koja je opterećena grijehom i ulijeva radost vječnoga života” (Exp. Psal. 118,21,4).

Tri trenutka u misi mogu nam pomoći da shvatimo tu delikatnu prisutnost Duha, delikatnu kao što je lupanje golubičina krila: 1. epikleza prije posvećenja; 2. zaziv Duha Svetoga iza posvećenja; 3. pričest. Prva čini da shvatimo vezu koja postoji između Duha Svetoga i Kristova otajstvenog tijela, a to je Crkva; treća veza, ili, bolje, prisnost, koja se uspostavlja između nas i Duha Svetoga u času pričesti. Dakle: Duh Sveti i Isus, Duh Sveti i Crkva, Duh Sveti i mi.

Duh Sveti i Isus. Treća euharistijska molitva (kanon), neposredno prije posvećenja, upravlja Ocu ovaj zaziv: Stoga te smjerno molimo: udostoj se tim istim Duhom posvetiti ove darove, koje ti donosimo za žrtveni prinos, da postanu Tijelo i Krv tvoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista“. A tako, uz male razlike, i u drugim kanonima. To se zove epikleza, tj. najizravniji zaziv, kojemu braća pravoslavci pridaju takvu važnost da već u njoj gledaju posvećenje euharistijskih prilika.

Bez obzira “kada” se događa posvećenje, sigurno je da se ono događa snagom Duha Svetoga koji pretvara prinose. “Kad svećenik, stojeći pred svetim stolom, podigne ruke i zaziva Duha Svetoga da ispuni i dotakne prinose koji su na oltaru, tada zavlada velika sabranost, nastane savršeni muk, a Duh Sveti poklanja milost i silazi da pretvori prinose” (sv. Ivan Krizostom).

Duh Sveti i Crkva. Duh Sveti “ostvaruje” dakle na oltaru Kristovo euharistijsko tijelo. Ali, on oko oltara ostvaruje i drugo Kristovo tijelo: njegovo otajstveno tijelo – Crkvu. Iza posvećenja bogoslužje ponovno zaziva Duha Svetoga da “nas, pričesnike Tijela i Krvi Kristove, Duh Sveti sabere u jedno” (kanon II); da Crkva postane “jedno Tijelo i jedan duh“ (kanon III.).

Kaže se da euharistija tvori Crkvu (vidi homiliju na Tijelovo); a tvori je zahvaljujući Duhu Svetom. Euharistija i Duh Sveti su “sakrament po kojemu se, danas, združuje (consociatur) Crkva” (sv. Augustin, c. Faust. 12,20: PL 42,265). Sv. Irenej to izražava u ovoj zaista divnoj slici: “Kao što se od suhoga brašna, bez

vode, ne može umijesiti tijesto i kruh, tako ni mi, koji bijasmo mnoštvo, nismo mogli postati jedno u Kristu Isusu- nismo mogli postati Crkva! – bez Vode koja je s neba sišla“, tj. bez Duha Svetoga (Adv. Haer. III, 17,2). Mogli bismo se poslužiti smionom ali opravdanom slikom, pa reći, da je Duh Sveti krv koja teče u žilama Crkve i čitavom tijelu donosi hranu što dolazi iz Kristove pobjedničke smrti i, neposredno, iz euharistije.

To se nas tiče izbliza, jer Crkva o kojoj govorimo nije nešto apstraktno i, tako reći, bestjelesno: to smo mi! Mi ovdje sakupljeni oko oltara tvorimo to najveće tijelo koje Duh Sveti sastavlja oko Krista. Poznajemo slabost toga tijela, njegovu nesavršenost i njegove rane, ali znamo da je ono, zahvaljujući Duhu Svetom, “živo” tijelo. Mi smo onaj najveći kruh koji je bio umiješan s vodom i pečen s vatrom Duha Svetoga.

Duh Sveti i mi. Ali, djelovanje Duha Svetoga na nas ne zaustavlja se na toj socijalnoj i eklezijalnoj razini. To djelovanje nas zahvaća na još prisniji i osobniji način u zajedništvu tijela i krvi Kristove.

Isus nas u euharistiji čini dionicima svoje poslušnosti i Očeva zadovoljstva s njime. Kao i u Trojstvu, tako i u euharistijskom otajstvu Duh Sveti je veza i put između Oca i Sina, samo što u euharistiji Sin više nije sam: s njime smo i mi i on je, isto tako, nad nama, stoga što se izljevava Očevo zadovoljstvo, tj. njegov Duh. I ovo je onaj najizvršniji trenutak u kojem Bog u naša srca šalje Duha Sina svoga koji čini da vičemo: Abba – Oče! (usp. Gal 4,6).

Zajedništvo s tijelom i krvlju Kristovom, dakle, jest i zajedništvo s Duhom Kristovim, tj. s Duhom Svetim. Jedinostvena je Božja stvarnost i narav, zajednička Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, a u euharistijskoj pričesti mi sakramentalno primamo tu jedinstvenu narav i postajemo dionici te naravi (usp. 2 Pt 1,4).

Eto zato euharistijska pričest uvijek mora biti “duhovna”, tj. mora se temeljiti na zajedništvu s Duhom Kristovim. Besmislica je to ime pridavati samo pričesti željom, koju obavljamo u pomanjkanju sakramentalne pričesti! Što bi u stvari bila sakramentalna pričest koja ne bi bila i duhovna pričest? Bila bi blagovanje tijela Sina čovječjega na onaj način kako su to shvaćali stanovnici Kafarnauma; bila bi ostajanje na razini tijela o kojem Isus kaže da, samo po sebi, bez Duha, ne vrijedi ništa (usp. Iv 6,63). Moramo pripaziti, jer i neki način shvaćanja euharistijske pričesti kao isključivo čina zajedništva – društvenog ili eklezijalnog – može biti upadanje u samo tijelo.

Ne bi se čitavo vrijeme pričešćivanja smjelo utrošiti u pjevanje ili izmjenjivanje iskustva, ili u neprestanim prošnjama. U tim trenucima Duh Sveti želi ostvarivati našu prisnost s Bogom, a to se ne može ostvarivati bez sabranosti i tišine s naše strane, barem kroz kraći vremenski period.

To je zbilja vrhunac djelovanja Duha Svetoga u euharistiji: stvaranje intimnosti s Bogom. Ta intimnost s Bogom ne stoji u pobožnom osjećaju, ili u nečem što je pridržano samo svecima. To je djelovanje Duha Svetoga. To je stvarni plod euharistije. Intimnost s Bogom za nas ljude stoji u tome da postajemo slični čovjeku- Bogu Isusu Kristu (“nitko ne može doći k Ocu nego po meni”), u suobličavanju njemu, a to ne može biti ako nam Isus ne poda svoga Duha. Duh nam kaže iznutra: Učitelj je ovdje (Iv 11,28) i ulijeva nam “osjećaj svoje prisutnosti”.

I ovih nekoliko riječi što nam je uspjelo reći, dovoljno je da nam i kažu i objave da Duh Sveti nije drugotna i slučajna nazočnost u euharistiji. On je tvorac euharistijskog čuda. On je sunce pod čijom se toplinom kruh “podize” na oltaru, postaje kruh s neba, kruh života, kruh koji u sebi ima svaku slast, a kalež se “prelijeva” izlijevajući sreću i milost u onoga koji ga pije (usp. Ps 23,3). Kaže Isus: Nitko ne ulijeva novo vino u stare mjehove. Jest, mi smo stari mjehovi, ali ovo je ono vino koje zna pomladiti čak i mjehove koji ga primaju.

Kao i na slici slikara Rubleva, Duh Sveti je zaista ovdje, oko stola, zajedno s Ocem i Sinom, i kaže nam: Budite jedno, kao što smo i mi jedno!

DVADESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Izr 9,1-6; Ef 5,15-20; Iv 6,52-59;

EUHARISTIJA MESIJANSKA I ESHATOLOŠKA GOZBA

Temu za ovu posljednju katehezu o euharistiji nadahnulo nam je snažno današnje prvo čitanje: Mudrost je postavila svoj stol... Ona nam govori: Hodite, jedite od mojega kruha i pijte vina koje sam pomiješala. Dakle, nastavlja se čitanjem euharistijskih znakova: najprije o kruhu, zatim o vinu, a danas o gozbi: “Pripravljáš, Gospodine, djeci svojoj svečanu gozbu” (priipj. Psalam). Euharistija je ta “sveta gozba”.

U evanđeoskom ulomku tema o gozbi prisutna je preko njezinih sastavnih dijelova: kruh i vino, jelo i piće: Ja sam živi

kruh koji je sišao s neba... Tijelo je moje pravo jelo i krv je moja pravo piće. Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu. Koliko li novih stvari možemo pronaći u euharistiji, ako na nju gledamo s te točke gledanja! Ipak, prije nego pođemo u potragu za mističnim značenjima, uznastojimo da sasvim jasno uočimo stvarnost ili “fizionomiju” te gozbe.

Euharistija svoju liturgijsku fizionomiju uzima od židovske pashalne večere. Od nje je baštinila vid gozbe. Blagdana, žrtve, spomen-čina, zajedništva, hvale, očekivanja.

Euharistijska gozba sastavljena od dvije temeljne “nosivosti”: od Kristove riječi i Kristova tijela. To su dva stola, dvije trpeze Crkve. Piše Nasljeduj Krista: “Osjećam da su mi dvije stvari potrebne u ovom životu, bez kojih bi mi bio nesnosan ovaj bijedni život. Zatvoren u tamnici svoga tijela, priznajem, da mi manjka ovo dvoje: hrana i svjetlo. Stoga si meni bolesnome dao svoje Tijelo za okrepu duše i tijela, i dao si za svjetiljku nozi mojoj riječi svoju (Ps 119,105). Bez ovih dviju stvari ne bih mogao dobro živjeti: jer riječ je Božja svjetlo mojoj duši a sakramenat tvoj kruh mi je života. Ovo se može nazvati i dvama stolovima, prostrtim ovdje i ondje u gostinju svete Crkve” (XI,4).

Oduvijek su se u euharistiji nalazila ujedinjena ta dva stola, stol riječi i stol kruha, tj. Sv. pisma i Kristova tijela. Pače, ne dva nego sami jedan stol, jer je hrana uvijek ista, Krist, koji se nama daje na dva načina i razne putove. Naime, i riječ je Božja hrana, jer ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih (Pnz 8,3= Mt 4,4). Kad Isus kaže: Ja sam živi kruh koji je sišao s neba, onaj “ja” označuje čitavoga Krista: jednako i njegovu riječ kao i njegovo tijelo i njegovu krv. Riječ koja je postala tijelom ista je kao i riječ postala u Pismu. I baš ta sigurnost je bila hrana duhovnosti crkvenih otaca. Tumačeći pashalni obred Izlaska, oni su u mesu jaganjca koje se peklo na ognju i jelo noću gledali simbol Božje riječi koju prožimlje oganj Duha Svetoga i koja mora rasvjetljivati put u noći ovoga života (usp. Origen, In Joh. X, 96 sl.) Tumačeći ulomak o umnoženju kruhova, sv. Ambrozije piše: “Ovaj kruh što ga Krist lomi označuje otajstveno Božju riječ koja se umnaža dijeljenjem. On je dao svoje riječi kao kruhove koji se umnažaju u našim ustima dok ih s užitkom jedemo” (In Luc. VI, 86).

U misi se naizmjenice rasvjetljuju riječ i tijelo Kristovo; oni zajedno sačinjavaju onu gozbu Mudrosti opjevanu u prvom čitanju, na kojoj se ne samo raspoznaje Boga, nego se Boga

i uživa (u tome se i sastoji mudrost!). Eto, zašto Crkva toliko preporučuje da se euharistija ne prima izvan mise. Moramo se naviknuti da u tome duhu živimo bogoslužje nedjeljne riječi: ne kao uvod u pravu euharistijsku gozbu i, stoga, kao nešto što se može i preskočiti, nego kao sastavni dio gozbe, koji se nipošto ne smije gubiti.

Nastavimo iznošenjem "fizionomije" euharistijske gozbe. Iza stola riječi slijedi stol tijela i krvi Kristove. Već i Novi zavjet euharistiju naziva stolom Gospodnjim (1 Kor 10,21).

Da bi euharistija visoko odražavala tu sliku gozbe, postoje neki uvjeti kojih se treba držati. Prije svega, zajedništvo u Gospodinovoj krvi treba što prije proširiti na sve sustolnike (na sve koji su za istim stolom). Kakva je to gozba na kojoj se uzvanicima ne nudi nikakvo piće? Zar baš zato nije Isus u Kani čudesno umnožio vino? Isus je uvijek govorio o potrebi da se jede njegovo tijelo i pije njegova krv: Ako ne pijete krvi njegove (krvi Sina čovječjega) – opominje- nećete imati života u sebi (Iv 6,53); Pijte iz njega svi, jer ovo je moja krv (Mt 26,27 sl.). Uz stvarnost svoje krvi Isus je na poseban način povezao neke učinke euharistije koji izravnije izvire iz njegove smrti: oproštenje grijeha, savez, Duh Sveti (usp. Mt 26,28). Kako se može ispustiti taj element, a da se ne raskine euharistijska sličnost (suglasnost), da se ne potamni i zamračni znak gozbe i sakrament tako liši njegove djelotvornosti koja je vezana baš uz znakove? (Significando causant).

Nije dosta da tu bude netko (svećenik ili prisutni klerici) koji ispuni čitav znak, pričešćujući se i s krvlju Kristovom. Naime, euharistija mora poslužiti za ujedinjavanje a ne za nejednakost udova istoga Kristova tijela. Na to bi se Pavao odupro onako kako se ponio prema razdorima koji su se događali za vrijeme blagovanja u Korintu (usp. 1 Kor 11,20 sl.). Odupro bi se i Jakov, jer i to stvara neku vrstu razlike između bogatih i siromašnih na skupu, između sustolnika kategorije A u sustolnika kategorije B (usp. Jak 2,2 sl.).

Zato moramo moliti i, koliko je do nas, poduzeti (naravno, u poslušnosti Crkvi) da se – kad su već jednom prestali razboriti ili polemički razlozi koji su doveli do te prakse- što prije vratimo u situaciju kad će u svem svome sjaju zasjati znak gozbe, s kojim je Krist htio predstaviti svoju euharistiju. Moramo učiniti kao što je učinila Marija, kad je u Kani došla k Isusu i rekla: Nemaju vina!

Naravno, nije dosta samo korisno upotrijebiti znak vina i pića da bi se ostvarila prava gozba. Baš nam ti tekstovi sv. Pavla i sv. Jakova, što smo ih malo prije naveli, kažu da treba i još nešto, a to ovisi potpuno o nama. Euharistija je gozba, ako na njoj vlada bratstvo, prijemljivost i računanje jednih na druge: ako na toj gozbi "siromah u bijednoj haljini" uživa isto poštovanje i istu pažnju koju ima onaj koji dođe "sa zlatnim prstenom" (usp. Jak 2,2). Euharistija je gozba, ako se, pa i po sitnim znakovima, može zamijetiti da tu vlada radost. Naime, nema ništa što bi čovjeka tako dotuklo kao što je prisustvovanje na gozbi na kojoj prevladava namještenost (etiketa) i svijet je tu iz pristojnosti, ali se međusobno ne poznaju. Isus neće svijeta koji na njegovu gozbu dolazi preko volje i tu stoji bez "pirnoga ruha", tj. bez radosti i bez uvjerenja. U prispodobi o svadbenoj gozbi, gospodar nije bio toliko uporan gledom na one koji su rekli "ne" već od prve, nego odmah šalje sluge da potraže one koji će ih zamijeniti (usp. Lk 14,21).

Kad euharistiju s vjerom i žarom slavi jedna zajednica koja se poznaje i ljubi, ne bi čovjek vjerovao s kojom i kakvom željom ona gori, od nedjelje do nedjelje, da se opet nađe zajedno, i kakvu radost osjeća u tom zajedništvu oko Gospodnjega stola. Kršćani to osjećaju svakim danom sve jače i više.

Eto, to je "fizionomija" euharistijske gozbe kakva jest ili kakva bi morala biti. Međutim, već sam rekao, da ta vanjska fizionomija gozbe ima dublje spomenčinsko i proročko značenje; zapravo: Euharistijska je gozba slika kraljevstva! Kao i Kraljevstvo, i euharistijska gozba slavi ono što je "već" bilo, a navješćuje ono što "još nije" bilo. Taj "već" koji euharistija slavi jest punina mesijanske milosti i radosti; podsjeća nas da je Zaručnik već s nama (usp. Mk 2,19); da mi, nekadašnji pogani, više nismo psići koji se hrane mrvicama što su padale sa stola gospodara (usp. Mt 15,27), nego se hranimo puninom dobara, jer sve je naše a mi smo Kristovi (usp. 1 Kor 3,22). Dakle, euharistijska gozba slavi prisutnost otkupljenja.

Ipak, to nije svršena i konačna gozba. Ima u njoj nešto "nesvršeno" što proviruje svakoga časa. Stoji se pod dojmom da se na toj gozbi, kao i na onoj o kojoj govori evanđelje, očekuje, da svakog časa, uđe kralj da pogleda goste (Mt 22,11). To je gozba koja se- poput one u noći Izlaska- jede stojeći, opasanih bokova, kao onaj koji čeka da se uputi prema obećanoj zemlji. Svaki put kad jedete ovaj kruh i pijete ovaj kalež, navješćujete smrt

Gospodnju dok on ne dođe (1 Kor 11,26). “Dok on ne dođe!”- eto što euharistijskoj gozbi daje onaj tako živi osjećaj iščekivanja, onaj dinamizam i onu jaku nadu. Ustanovljujući euharistiju, Isus je, tako reći, urekao sastanak sa svojom Crkvom za jednu drugu gozbu, onu koja će slaviti u Božjem kraljevstvu: Kažem vam da sigurno više neću piti od ovoga trsovog roda do onog dana kada ću ga piti s vama novog u kraljevstvu Oca svojega (Mt 26,29). I Otkrivenje govori o toj novoj i vječnoj gozbi na kojoj Jaganjac sada čeka zaručnicu: Piši: Blago onima koji su pozvani na Janjetovu svadbenu gozbu! (Otk 19,9).

236

Zbog toga i mi, iza posvećenja, govorimo: “Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo!” Naravno, nije dosta da mi vjeru u Gospodinov povratak svečano izjavljujemo samo riječima, preko mise; i u tome euharistija mora “prodrijeti” u naš život. Čitav naš život mora biti pokazatelj da iščekujemo Gospodinov dolazak; mora to pokazivati i time da se znamo truditi i uživati u stvarima zemaljskog života, čuvajući živu vjeru i žarku nadu u ono što je gore, gdje nas iščekuje Isus. Doista, ne iščekujemo samo mi Gospodina, nego i Gospodin iščekuje nas!

Mudrost je postavila svoj stol i poslala svoje djevojke da objave svrhu gradskih visina: Dođite! Mudrost je poslala svoje djevojke; Riječ je poslala svoje apostole; Crkva šalje nas! Mudrost je poslala “svrh gradskih visina”; Krist šalje nas “na raskršća putova, na trgove i uz plutove” (usp. Mt 22,9; Lk 14,21 sl.), tj. u najsiromašnije punktove (mjesto) u gradu, tamo gdje su redovito siromašni, izgladnjeli, narod koji nešto iščekuje. Svatko bi morao poduzeti sve moguće da nekoga od te naše braće nagovori da s njim dođe na gozbu Jaganjčevu: Još ima mjesta!

DVADEST I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Jš 24,1-2a.15-17.18b; Ef 5,21-32; Iv 6,61-70;

PONOVNO ODABIRATI ISUSA KRISTA

Postoji zakon koji upravlja odnosima između Boga i čovjeka. Današnje nam bogoslužje – možda po prvi put – pomaže da taj zakon otkrijemo i poziva nas da nad njim razmatramo: ljubav Božja je besplatna i pretječe svaki čin ili zaslugu (“Ja sam izabrao vas”), ali čovjek ili zaslugu (“Ja sam izabrao vas”), nego mora slobodno prihvatiti i potvrditi taj izbor, te i on odabirati Boga.

Monolog Božje ljubavi mora postati dijalogom, zahvaljujući čovjekovu odgovoru.

Današnje je bogoslužje uzelo iz Sv. pisma dva ulomka koji opisuju dramatični trenutak u kojem Bog od čovjeka otvoreno traži taj izbor. Bog je odabrao hebrejski narod, obasuo ga dobročinstvima – sve to dragovoljno i besplatno (bio je slabiji od drugih naroda), podigao ga kao na krilima orla. Sada, kad taj narod ima primiti u posjed obećanu zemlju, on od njega traži da se odluči: Kome će služiti: Gospodinu ili drugim bogovima?

Bogovi “s onu stranu Rijeke” traže manje, zgodniji su; ne zabranjuju ovo i ono; ne naređuju: ne kradi, ne čini preljuba, ne ubij.

237

Kušnja je bila stvarna, a ne samo izmišljena. Odgovor je bio: služit ćemo Gospodinu! I tako je narod konačno mogao ući u posjed obećane zemlje.

Prelazeći sada na evanđelje, dolazimo do istoga iskustva. Isus je odabrao učenike; postao im poput oca. Netko od njih bio je ribar, netko carinik, netko revnitelj, tj. odreda svijet koji je živio na rubu zakona i židovske vjere. A onda je došlo vrijeme da je i njima postavljena dramatična alternativa: birajte hoćete li ostati sa mnom ili otići od mene? Slobodni su. I zaista, neki otiđoše, a drugi ostadoše. Ostadoše Dvanaestorica koji će dati oblik Crkvi. Ali, ostali su ne kao do tada, bez obveze: sada znaju da su njega odabrali za život i za smrt: Ti imaš riječ vječnoga života: i vjerujemo i znamo da si ti Svetac Božji.

Naravno, sada nam se nameće dužnost i potreba da na sebi primijenimo istinu koju nam je Sv. pismo objavilo. Kao i izabrani narod i kao i prvi Isusovi učenici, izabrani smo i mi. Izabrani smo da budemo predmet njegove ljubavi, primljeni u Božju obitelj po krštenju, pripušteni k njegovu stolu u euharistiji i u “blaženu nadu” u dolazak njegova kraljevstva (Tit 2,13). Rečeno jezikom Novoga zavjeta, izabrani (electi jest uobičajeni naziv kojim se označuje ono koji vjeruju u Krista.

I mi smo odabrali Boga. To smo prvi puta učinili prigodom krštenja kad smo svečano izjavili da ćemo vjerovati u Krista i ni u koga drugoga. Ali, naši izbori su nekako nestalni, promjenjivi kao što je nestalna i promjenjiva sama naša ljudska narav. U našem životu nema ništa konačna i nepovratna izuzevši smrt. Uvijek smo podložni napasti da gledamo natrag nakon što smo stavili ruku na plug (usp. Lk 9,62). Doista, naš je život nalik Penelopinu pletivu: trajno stvaranje i kršenje odluka trajno

kolebanje između dviju sila težnje, između Boga i svijeta (ili Bog ili bogatstvo). I tako se, eto, u našem srcu ukorijene idoli. U srcu svakog čovjeka postoji po jedno zlatno tele. Dovoljno je da slušamo sami sebe dok govorimo, da bismo otkrili koji je to idol, jer – kako reče Isus – usta govore onim čega je srce prepuno (usp. Mt 12,34).

Tako dolazi do dvosmislene vladavine nagodbe: šutke se služi dvojici gospodara. Međutim, Bog mrzi tu nagodbu. Kaže: Nitko ne može služiti dvojici gospodara! (Mt 6,24). Zar je Bog ljubomoran? Da! Jošua upozorava na to narod baš u vezi s ulomkom koji smo čuli danas: Bog je Bog ljubomorni (Jš 24,19). Međutim, trebamo dobro shvatiti u kojem je smislu ljubomoran. Nijednom srcu nije ostavljeno toliko slobode za sve one prave i čiste osjećaje koliko srcu onoga koji je odabrao Boga. Nije Bog ljubomoran na ove osjećaje: on ih je stvorio, on ih je htio! Bog ne trpi neuredne ljubavi koje ne dolaze od njega, nego od zloduha; ljubavi koje se ne usmjeravaju na njega, kao što je zdrava ljudska narav raznim svojim izražavanjima. Drugim riječima, ne podnosi da ljudsko srce dijeli sa svojim najgorima neprijateljem, a to je grijeh. Ne može se njegov hram pretvarati u spilju razbojničku ili u zmijsko gnijezdo, pa tražiti da on tu stanuje.

Iz takve nagodbene situacije, koja uvijek vreb, izlazi se obnavljanjem osnovnog izbora svoga života: izbora koji smo učinili u krštenju. Od nas se tražilo: Hoćeš li se krstiti? Mi smo odgovorili: Da, hoću! Treba obnoviti taj osnovni izbor u kriznim trenutcima, kad je taj izbor potreban da nastavimo s jasnim pripadanjem Kristu. I u životu jednoga kršćanina, kao i u životu izabranoga naroda, treba povremeno provoditi "obnovu Saveza".

Međutim, ne samo u trenutcima osobne krize, nego i u trenutcima o vremenima krize čitavoga jednog društva ili čitave jedne kulture, kao što je ova koju živimo mi. Nikada se, kao danas, kršćani nisu našli suočeni s onim odlučnim pitanjima: "Da možda i vi ne kanite otići?" Svakim danom čujemo o nekom koji "se povlači natrag i ne ide više s njime", jer drži da je njegov govor previše tvrd, kao što je, npr., ono što kaže o nerazrješivosti braka, o nošenju križa, o zapovijedi "ne ubij", o potrebi da se najprije traži kraljevstvo nebesko... Živimo u presudnim vremenima kad više nije moguće biti kršćanin iz običaja, ili zato što su to bili roditelji. Treba birati, treba se opredjeljivati. Čini se da mnogi od nas na to ne misle, jer u svom životu dalje čine sasvim suprotne stvari: dalje jednim koljenom kleče pred

Bogom, a drugim pred Baalom, kao što je i prorok Ilija prekarao svoje suvremenike da tako čine (1 Kr 18,21). Opažamo da svijet nekom skrajnjom drskošću s molitve prelazi na psovku, sa slušanja Isusova evanđelja na zanosno slušanje evanđelja svijeta, koje je često ateizam. Vidimo da izlazi s mise i odmah ide u kiosk ili u kino da čita ili gleda stvari koje su, od početka do kraja, izrugivanje i prezir morala i kršćanske vjere. Jednoj skupini kršćana, koja je u njegovo vrijeme, isto tako, mislila da može hodati na dva različita nogostupa (po hebrejskom zakonu i po Isusu Kristu) pisao je sv. Pavao: Ne varajte se: Bog se ne da ismijavati (Gal. 6,7). Ono što čine mnogi kršćani, objektivno govoreći, baš je to: ismijavanje s Bogom.

Shvatimo, dakle, kako je nužno da odaberemo, da se odlučimo, da se svrstamo na jednu ili na drugu stranu, prije nego bude sasvim kasno i prije nego nas Bog svrsta na određenu stranu: njemu nalijevo!

Onoga koji se odluči da opet odabere Boga, isto biblijsko čitanje potiče što najprije mora učiniti: Maknite tuđe bogove koji su među vama (Jš 24,23). Svatko se mora potruditi da prepozna svog idola (tuđeg boga u sebi), onoga koji je u njegovu srcu protubog. Kaže se da je to obično ono o čemu najčešće govorimo.

U ovom času naš izbor mora poprimiti obilježje skupnosti. U Sihemu je sva Izraelova zajednica, sabrana na skupu s Jošuom, odabrala Gospodina i svečano izjavila: Mi ćemo služiti Jahvi, jer je on Bog naš! U Kafarnaumu je čitava apostolska zajednica ostala vjerna i zajedno Isusu rekla: Gospodine, komu ćemo otići? Mi vjerujemo u tebe! U ovom trenutku i mi, kao kršćanska zajednica sabrana na euharistijskom skupu, moramo zajednički potvrditi taj izbor, potvrditi da želimo ići za Isusom, jer smo shvatili da on,, i samo on, ima za nas riječi vječnoga života.

Utisnimo i dajmo ovo obilježje svjesnoga i pravoga ponovnog izbora Boga i Isusa Krista, u riječi koju nam bogoslužje sada stavlja na usta: "Vjerujem u jednoga Boga!"

DVADEST I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Pnz 4,1-2.6-8; Jak 1,17-18.21b-22.27;
Mk 7,1-8a.14 15.21.23

ONO ŠTO ONEČIŠĆUJE ČOVJEKA

Jednog dana reče Isus o sebi: Ne dođoh da ukinem zakon nego da ga ostvarim (Mt 5,17). Današnja tri čitanja pružaju nam živi primjer za taj vid Kristova propovijedanja.

Čitav Mojsijev govor, koji smo čuli u prvom čitanju, u stvari je poziv na izvršavanje Božjih zapovijedi. U kontekstu iz kojega je uzet taj ulomak, opažamo i obrazloženje za postojanje zakona: Bog čovjeku ne nalaže dužnosti na onaj isti način na koji je, na početku, moru odredio granice koje ne smije prijeći (usp. Ps 104,9); zakon nije protiv čovjeka, nego za čovjeka i za njegovo dobro, kao što je dobro za rijeku da ima dva nasipa ili brane, koji joj omogućuju da teče sakupljena i da se ne rasiplje u močvaru. Na razini zajedništva, zakon Izraelu omogućuje da postoji kao narod koji putuje prema obećanoj zemlji. Od gomile nomadskih plemena pretvara ga u jednovrsni narod, u jednu vjersku i društvenu stvarnost. Zakon je temelj i cilj njegove slobode; on je stvarno i oslobođen iz ropstva da bude "slobodan služiti Bogu" (to je smisao izlaska!).

Izrael je svjestan svega toga. I odatle njegov ponos. Božji zakon njega ne ponižava, nego ga uzdiže; on izražava "njegovu mudrost i njegovu razboritost pred očima naroda". Izraelov identitet i njegova nadmoćnost nad ostalim narodima izvire iz zakona; zakon čini da on osjeća kako je njegov Bog "njemu blizu", kao što nijedno drugo božanstvo to nije drugim narodima, i to stoga što zakon u sebi sadrži samu Božju volju: Blago nama, Izraele, jer nam je otkriveno ono što je Bogu po volji! (Bar 4,4).

Ta osnovna vrijednost nije opovrgnuta prijelazom iz Staroga u Novi zavjet. Nije istina da evanđelje dokida zakon. Pače, Isus kaže: niti jedna kovčica slova iz Zakona neće nestati (usp. Mt 5,18). Opsluživanje zapovijedi ostaje i dalje uvjet za ulazak u obećanu zemlju: Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijedi (Mt 19,17). Vršiti volju Očevu, držati se njegovih zapovijedi, to je jedna od neprestanih tema evanđelja. Na to nas je podsjetio sv. Jakov u drugom čitanju: "Budite izvršioци riječi a ne samo slušaoci."

Buntovno odbacivanje svakog zakona u ime apsolutne slobode ili prirodne čovjekove dobrote, jest nešto što je potpuno

tuđe kršćanskoj objavi, iako se ponekada u njezinoj povijesti pojavljivalo.

U čemu, onda, stoji izvršavanje zakona koji je donio Isus? Je li u tome što on zapovijedima Mojsijeva zakona pridodaje nove zapovijedi, npr. da ljubimo jedni druge, a što on baš i naziva “svojom zapovijedi”? Ili u tome što želi temeljito obnoviti i preoblikovati stari zakon, dovodeći ga do zahtjeva koji se tada nisu mogli ni zamisliti (oprašati ne samo sedam puta nego uvijek, ljubiti i neprijatelja? Sigurno i u tome, jer i sam Isus to iznosi na svjetlost onim svojim energičnim suprotstavljanjima: Čuli ste da je rečeno... A ja vam kažem... (Mt 5,21 sl.). Zamišljati neku radikalniju i zahtjevniju moralku od one u evanđelju, ma koliko to nastojali, nemoguće je, i baš to je jedan od najvećih znakova njezine transcendencije.

Međutim, veća je novost nešto sasvim drugo. Isus sav smisao zakona premješta iz onoga što je vani na ono što je unutra, s usta u srce, s čovjekove “vanjštine” u njegovu “nutrinu”, kako kaže, preuzimajući onu Izajinu: Ovaj narod mi samo ustima pristupa i samo me usnama časti, a srce mu je daleko od mene (usp. Iz 29,13). Tako Isus zaista stavlja “sjekiru na korijen”, kao što je o njemu unaprijed rekao Ivan Krstitelj. Korijen koji daje “boju” svakoj čovjekovoj akciji i čini se da ona postaje dobar ili zao plod jest srce, tj. nakana. Iz njega izvire ona crna rijeka koja onečišćuje čovjeka i njegovu okolinu: Razne vrste bluda, krađe, umorstva, preljube, lakomstva, opacine; lukavstvo, razuzdanost, zavist; psovka, oholost, bezumlje. Da, i preljub se rađa u srcu, jer svaki koji s požudom pogleda ženu već je – u svom srcu- s njom učinio preljub (Mt 5,28). Sve što se ne čini po čvrstom uvjerenju (tj. s dobrom nakanom i po nutarnjem uvjerenju) grijeh je (Rim 14,23).

Da bismo shvatili to energično Isusovo pozivanje na nutarnjost, treba znati što je Mojsijev zakon postao u nauci i praksi farizeja, ili, barem, kod nekih od njih koji su bili ljući Isusovi neprijatelji. Postao je hrpa sitničavih pobožnih vježbi koje, često, nisu imale ni duha ni duše; svetost se svodila nadasve na formalno i što je moguće točnije izvršavanje zakona i otačke predaje: “Plaćam desetinu i postim subotu”, govorio je farizej u hramu. I eseni iz Qumrana, koje sada dobro poznajemo zahvaljujući glasovitim otkrićima rukopisa iz Mrtvoga mora, naglašavali su opsluživanje obredne čistoće subote čak do opsjednuća. Međutim, u toj nemilostivoj potjeri za zapovijedima

i tradicijama koje je trebalo opsluživati- i, još češće, stavljati na pleća drugih da ih opslužuju (usp. Mt 23,4) – nije se ni opazalo da se time na kraju zanemaruje sam zakon koji je dao Bog: Vi ostavljate zapovijed Božju, a držite predaju ljudsku, kaže Isus na zaključku svoje prepirke s farizejima; a drugom prilikom je rekao: Jao vama, književnici i farizeji, koji dajete desetinu od metvice, komorača i kima (bilo je to povrće!), dok zanemarujete najvažnije u Zakonu: pravednost, milosrđe i vjernost...; Vi cijedite komarca, a devu proždirete! (Mt 23,22 sl.).

Ali, kad smo već na tome, vrijeme je da sebi postavimo još važnije pitanje: komu Isus sve to govori? Je li samo farizejima svoga vremena? Je li ovo što mi činimo samo povijesno podsjećanje na običaj? Evanđelje nam ne dopušta da u toj iluziji živimo ni za časak. Poslušajte me svi i razumijte!: one riječi, koje je Isus onoga dana rekao svojim učenicima, upravljene su i nama. Farizejstva nije nestalo s farizejima, nego ono još i danas namješta zamku vjerskom životu ljudi. I danas postoji rizik da se vjera svede na neke formalističke i uhodane pobožne vježbe i da stanemo držati kako smo tim pobožniji i u redu s Bogom što su brojnije pobožnosti koje obavljamo, svijeće koje palimo, krunice koje izgovorimo, hodočašća na koja s drugima pođemo i, s druge strane (a to se odnosi na kler) što je više struktura i udruženja koja smo osnovali, starih tradicija kojih se i dalje držimo, pa i onda kad sve to postane izgovor da odbacujemo znakove vremena i da se opiremo uvijek stvarateljskom i obnoviteljskom djelovanju koje Duh razvija u Crkvi.

I danas, unatoč našem sve jačem naglašavanju autentičnosti, živi licemjerje. Ono se, npr., očituje u tome što nešto činimo ili ne činimo samo zato, jer nam je do toga da nas dotična osoba upozna u ruhu pobožnih kršćana i katolika, a druga, naprotiv, u ruhu slobodnih mislilaca, ljudi kritičkih i bez predrasuda. Ako se ispituje zašto se toliko brinemo oko bespriječnosti vanjskih djelovanja, a tako često zanemarujemo da poboljšavamo svoje srce od zlobe i zloće, odgovor je i opet: licemjerje. Ono vanjsko vide ljudi, a mi držimo mnogo do toga da nam se ljudi dive (Mt 23,5).

Kako li je teško, ali i jako potrebno, da ponovno otkrivamo izvorni duh Isusov i duh evanđelja: Bog je Duh- rekao je on- i koji mu se klanjaju, moraju mu se klanjati u duhu i istini (Iv 4,24). Što znači “u duhu i istini”? “U duhu” znači svojom nutrinom, srcem, s onim što je unutra; znači ljubiti ga sa svim onim što

jesmo (Sv. pismo ne gleda na čovjeka isjeckano) i nečim što je veće od nas samih, a to je Duh s velikim slovom, tj. Duh Sveti koji nam je dan kao nova mogućnost da opslužujemo zakon, i to, kao i on sam, nutarnji zakon slobode. "U istini" znači činiti ono malo dobra koliko smo sposobni s čistom nakanom i iskreno; znači "biti pošten s Bogom", znajući da svi drugi gledaju samo lice, a Bog temeljito istražuje srce (usp. 1 Sam 16,7) "Koji su čista srca- i samo oni- gledat će Boga" (pripj. Psalam): tj. oni koji su s njim pravični i iskreni, koji imaju čisto srce. Čisto i neokaljano bogoslužje pred Bogom i Ocem, o kojem nam je govorio sv. Jakov u drugom čitanju: vjera čistoga srca i onih koji su čista srca.

Mi sami nismo kadri očistiti svoje srce od zlih nakana i na pravi način se otvarati novosti Duha Svetoga: zato se moramo pouzdati u Kristovu otkupiteljsku snagu koja u nama postaje djelujuća u euharistiji koju sada slavimo. Moramo biti zadovoljni i nekako pozvati sami Isusa da dođe očistiti naše srce kao što je jednoga dana očistio jeruzalemski hram. Uz pomoć euharistije, mi možemo i s tim većim razlogom reći ono što je Mojsije govorio u prvom čitanju: Koji je to narod tako velik da bi mu bogovi bili tako blizu, kao što je Jahve, Bog naš, blizu nama kad ga zazovemo?